

قصه‌های خوب برای داشتن بچه‌های خوب

قصه گویی برای بچه ها نقش مهمی در تربیت آن ها دارد به شرط این که اصولش را بدانیم در روز ملی ادبیات کودک و نوجوان سراغ این موضوع مهم رفتیم

مینا چوپانی | روزنامه نگار

«بیایید با کتاب‌ها بزرگ شویم»، «این شعار سازمان جهانی ادبیات کودک و نوجوان است که برای سال ۲۰۱۸ انتخاب و به آن توجه شد. ۱۸ تیر به عنوان روز ملی ادبیات کودک و نوجوان اعلام شده و مقارن است با روز درگذشت «مهدی آذریزی» نویسنده خوب کودک کشورمان در سال ۸۸. «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب»، «قصه‌های تازه از کتاب‌های کهن»، «گر به نا قلا»، «گر به تنبل»، «مثنوی» (برای بچه‌ها) و «مجموعه قصه‌های ساده» از جمله آثار این نویسنده کودک و نوجوان است که او را پرتیراژترین نویسنده تاریخ ادبیات کودک ونوجوان ایران می‌دانند. در پرونده امروز زندگی سلام توصیه‌هایی به والدین برای انتخاب یک کتاب کودک مناسب داریم و توضیح می‌دهیم که چطور یک قصه‌گوی حرفه‌ای و جذاب برای کودک‌مان بشویم تا یک داستان، بیشترین تاثیر را بر شکل‌گیری شخصیت آن‌ها بگذارد.

مروری بر مزایای خواندن قصه برای کودکان و تاثیراتش بر شخصیت آن‌ها

قدرت جادویی قصه!

دریچه‌ای است به دوباره و چندباره زندگی کردن. در جهان قصه می‌توان تمام مسیرها را رفت، گویا یک پیش‌آزمون در جهان واقعیت است. یک تلاش هنرمندانه در قالب کلام، برای هدایت کودک به سوی رشد، با زبان و شیوه‌ای مناسب و در خور فهم او. کودک مجذوب قصه می‌شود و همپای شخصیت حرکت می‌کند. در جهان قصه او به درکی از احساسات و عواطف می‌رسد و مسیرها را پیش‌روی خود می‌بیند. پس چرا ما از قدرت نهفته قصه در تربیت کودکان‌مان بهره‌نبریم؟!

افزایش مهارت شنیداری و گفتاری

قصه بر افزایش مهارت شنیداری و گفتاری کودک تاثیر می‌گذارد. به هنگام خواندن قصه برای کودک اورا متوجه خود می‌کنیم، دقتش را افزایش می‌دهیم و گوش او را به شنیدن و درک مفاهیم و پیچیدگی‌های زبانی، حساس‌تر می‌کنیم که نتایج حاصل را به صورت عینی در مکالمه با او خواهیم فهمید.

افزایش خلاقیت و تخیل

امروزه کودکان، توانایی خلق تصاویر ذهنی خود را از دست داده‌اند زیرا بیشتر وقت خود را صرف تماشای پویانمایی با تصاویر و رنگ‌هایی از پیش تعیین شده می‌کنند اما وقتی قصه‌ای برای کودک می‌گوییم در ذهن او جهانی ویژه و منحصر به فرد متناسب با تخیلش شکل می‌گیرد. با فعال‌تر شدن تخیل، خلاقیت بیش از پیش خود را بروز می‌دهد. می‌توانیم از کودک بخواهیم که بر مبنای تصویر، قصه بسازد، این امر تخیل و خلاقیت، دقت و حافظه کودک را بیشتر افزایش خواهد داد.

توصیه‌هایی به والدین که نمی‌دانند چگونه کودکان‌شان را به کتاب و کتاب‌خوانی علاقه‌مند کنند

قصه‌گویی جذاب و حرفه‌ای شوید

قصه‌گویی، خواندن یک داستان برای کودک نیست بلکه نقش آفرینی در آن برای تحت تاثیر قرار دادن کودک است تا درس‌هایی از آن یاد بگیرد. والدین با کمی تلاش می‌توانند از فن و فنون قصه‌گویی استفاده کنند و با جذب کودک به دنیای قصه‌افزون بر ایجاد ارتباطی صمیمی، نکات تربیتی و آموزشی را آموزش دهند.

۵. با قصه ارتباط برقرار کنید

در آغاز انتخاب قصه، مهم‌ترین بخش است. قصه باید متناسب با سن کودک انتخاب شود و از سوی دیگر قصه‌گو نیز با قصه ارتباط بگیرد. برای کودکان زیر پنج سال باید طی ۵ تا ۱۰ دقیقه قصه را تمام کرد. با افزایش ظرفیت حافظه کودک از شش سالگی به بعد او توانایی دارد داستان‌های چند قسمتی و طولانی‌تری را بشنود. اگر در سنین دوتا هفت سالگی شنیدن قصه در کودک نهادینه شود، می‌توان امیدوار بود فرزند کتاب‌خوانی تربیت شده است. همان‌طور که گفته شد در انتخاب قصه، ارتباط والدین با قصه هم مهم است. اگر فضای قصه و شخصیت‌ها برای والدین غیر ملموس است، باید به سراغ قصه‌ای دیگر بروند و تلاش کنند وجوه اشتراکی میان کودک و خود را پیدا کنند. قطعا قصه‌ای وجود دارد که هر دواز آن لذت ببرند.

۶. چهار چوب داستان را به فضای مورد علاقه کودک بپرید

برای کودک، لحن داستان گویی مهم است. اگر قصه از صافی تجربیات و عواطف قصه‌گو بگذرد، برای او ملموس‌تر و خوشایندتر است. قصه‌های تکراری در هر بار بازگویی برای کودک ک دلتنشین است. هر آن چه قصه شما با فضاهای ذهنی کودک نز دیک‌تر باشد، موفقیت شما در جذب کودک بیشتر خواهد بود بنابراین می‌توان چهار چوب داستان را به فضاهای مورد علاقه کودک برد. اگر کودک علاقه‌مند به دایناسور است، بهتر است قصه‌ها در دنیای دایناسورها اتفاق بیفتند.

۷. لحن مناسبی برای قصه‌گویی داشته باشید

والدین در قصه‌گویی باید نه از زبان محاوره استفاده کنند و نه خشک

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

سه شنبه ۱۸ تیر ۱۳۹۸
۶ دی‌الغده ۱۴۴۰ • ۹ جولای ۲۰۱۹
شماره ۲۰۱۴۱

۱۳۶۴

یک نویسنده موفق از ویژگی‌های یک کتاب خوب برای کودکان می‌گوید

افزون بر جذابیت باید تولید فکر کند

محمدعلی محمدپور | روزنامه‌نگار

این روزها حوزه نشر، شرایط مناسبی ندارد اما در همین شرایط هم نویسندگان خوبی داریم که به‌طور مستمر کتاب چاپ می‌کنند و حضور فعال دارند. یکی از نویسندگان جوان سال‌های اخیر، «مهدی رجبی» است که کتاب‌های کودک و نوجوان زیادی منتشر کرده است و چند اثرش مثل «کنسرو غول» و «کابوس شب» از بقیه شناخته‌شده‌تر است. او در گفت‌وگو با مادر باره وضعیت ادبیات کودک و نوجوان در شرایط فعلی می‌گوید: «وضعیت ادبیات کودک و نوجوان امروز ما طبیعتاً متأثر از بحران نشر است. وضعیت کاغذ، قدرت خرید مردم، اهمیت به مسئله کتاب و کتاب‌خوانی باعث شده است شاخص‌ها و مولفه‌ها تغییر کند. در چندسال گذشته از نظر کیفی و کمی در شرایط به نسبت خوبی بودیم اما با شرایط اقتصادی و رکودی که پیش آمده، اوضاع کمی دشوار شده است.»

۵. نگاه سرسری به کتاب کودک وجود دارد

معمولاً تصور خیلی از مادر باره ادبیات کودک و نوجوان، نگاهی از سر ساده‌گیری و سرسری انگاری است اما این ادبیات در جهان بسیار بیشتر از این حرف‌ها جدی گرفته می‌شود. «رجبی» در این باره می‌گوید: «متأسفانه هنوز که هنوز است ادبیات کودک و نوجوان در ایران جایگاه درستی نیافته است و حتی از آن با لفظ غلط «پچگانه» یاد می‌کنند. لفظی که باعث می‌شود ادبیات کودک جدی گرفته نشود و لزوم بالا بودن کیفیت آن حس نشود. این نگاه غلط و سرسری انگار آن‌ه البته خیلی قدیمی و باسابقه است. چون اساس نگاه به کودک همواره اندرز‌گونه‌ها و تعلیم‌محور بوده است. کودک و نوجوان را به عنوان یک موجود منفعل در نظر می‌گیرند که هیچ فردیتی از خودش ندارد و هویت شخصی برایش تعریف نمی‌شود. از قدیم عادت شده است که بایدیک‌سری درس‌ها را به بچه‌ها داد و بعد جدی‌شان نگرفت بنابراین وقتی دنیای کودک‌ان و نوجوانان را جدی نگیرید، باعث می‌شود که کتاب‌های کودک را جدی نگیرید و در ادامه البته نویسنده‌های کودک را هم جدی حساب نکنید. تازمانی که این نگاه در جامعه و حتی قشر فرهیخته از بین نرود این مشکل وجود خواهد داشت.»

۶. سوژه کتاب‌های کودک باید بکر باشد

در دنیای کتاب و ادبیات برای بزرگ سالان همیشه مولفه‌هایی بر شمرده می‌شود که یک کتاب خوب باید آن‌ها را دارا باشد. همین مسئله در باره ادبیات کودک و نوجوان هم باید اتفاق بیفتد. این نویسنده کودک و نوجوان در جواب به این سوال که یک کتاب خوب در حوزه کودک و نوجوان چه ویژگی‌های باید داشته باشد، این گونه پاسخ می‌دهد: «در سنگر اول برای کودک باید ایجاد سرگرمی کند، همان چیزی که به عنوان قصه‌گو بودن از آن یاد می‌کنیم. وقتی سرگرم کند، می‌تواند کودک و نوجوان را جذب کند و احیاناً تاثیر بر او بگذارد اما طبیعتاً آن ماهیت اساسی کتاب که باید تولید فکر باشد در این‌جا هم صدق می‌کند. کتاب نباید خسته‌کننده باشد. مخاطب را باید بتواند درگیر کند، سوژه‌اش بکر باشد. داستان آن از نظر تکنیکی با کیفیت باشد و البته سرسری هم نباشد. یعنی نباید صرفاً وقت‌پرکن باشد. به نظر من البته بعد از عبور از کودکی و رسیدن به نوجوانی باید واقعیت‌ها را هم به تدریج به بچه‌ها گفت. کم‌کم مثلاً آسیب‌های اجتماعی مثل طلاق و اعتیاد یا مرگ پدر و مادر را می‌توان در کتاب‌های نوجوان آورد و او را برای مقابله آماده کرد. البته خیلی مهم است به گونه‌ای گفته شود که ذهن‌شان را به هم نریزد و کمک کند، خوب قضیه را درک کنند. سختی کار کودک و نوجوان هم همین حساسیت آن است. ظاهرش این است که ساده‌تر است اما در واقع با مخاطب بسیار پیچیده‌تری مواجه هستیم.»

آشنایی پیدا کند و تفاوت فرهنگ و سنت‌های رایج را با یکدیگر بشناسد.

۷. آموزش غیر مستقیم

والدین می‌توانند در قالب داستان، نکات تربیتی را به صورت غیر مستقیم بیان کنند. علاقه کودک به شخصیت‌های محبوب داستانی باعث می‌شود که از آنان بیشتر بدانند و تقلید کند. پس می‌توان مفاهیم اخلاقی، شجاعت، همدردی، صداقت و دانایی را در سنین پایین در کودکان نهادینه کرد.

۸. یادگیری هنر در دست‌سوال کردن

قصه‌گویی برای کودکان تمرینی است برای ایام تحصیل که سوالات زیادی در ذهن‌شان ایجاد می‌شود. گاهی اوقات کودکان در سوال کردن مردد هستند حتی اگر ذهن‌آن‌ها مملو از سوال و کنجکاوی باشد. قصه‌گویی هنر درست سوال کردن را به کودکان می‌آموزد. همچنین به آن‌ها یاد می‌دهد چگونه یک گفت‌وگورا به خوبی شروع کنند و اعتماد به نفس را در آن‌ها افزایش می‌دهد. خواندن و گوش‌فرا دادن به صورت مداوم توان‌سنخوری آن‌ها را نیز بالا می‌برد.

۹. داشتن الگوهایی برای موفق شدن

در نهایت زمانی که ذهن کودک سرشار از گنجینه‌ای از قصه‌هایی باشد که قهرمانان و شخصیت‌های داستانی از پس مشکلات متنوع برمی‌آیند، او با الگو برداری و تکیه بر آنان در موقعیت‌های سخت، قوی‌تر عمل می‌کند و می‌داند که همچون شخصیت‌های قصه‌بس از تحمل این سختی‌ها به‌خوشی و شادی دست می‌یابد.

والدین با قصه می‌توانند زمینه‌گفت‌وگو با فرزندشان را فراهم کنند

کودک را با قصه درگیر کنید!

آسیه حیدری | بازی درمانگر

بازی و قصه دروازه ورود به دنیای کودک‌ان است. برای ارتباط با کودک، یکی از موثرترین راه‌ها، عبور از همین دروازه است. خوشبختانه در سال‌های اخیر به‌بازی درمانی و قصه‌درمانی توجه و بسیاری از مسائل و مشکلات پیچیده کودک‌ان از این طریق حل شده است. هم‌اکنون کتاب‌های بسیار متنوعی در حوزه مهارت‌های زندگی چاپ شده است که در قالب داستان به کودکان راه‌حل ارائه می‌دهد. والدین می‌توانند با خواندن داستان‌ها یا مشاهده بازی آنان برای کودکان قصه‌گویی کنند و از مزایای آن بهره‌برند البته صرفاً خواندن قصه برای کودک راه‌حل نیست. قصه‌گویی پل ارتباطی با کودک است بنابراین والدین به واسطه قصه می‌توانند باب گفت‌وگورا با کودک باز کنند و باید گامی فراتر از قصه‌خوانی برداشت چرا که ضمن قصه‌گویی و گفت‌وگو با کودکان، ریشه مشکلات بررسی و طی فرایند قصه‌گویی و گفت‌وگو مسائل حل می‌شود. یکی از این راه‌های موثر «بارش ذهنی» است. فرض کنید قصه‌ای با عروسک یا تصویر کتاب شروع تا بدان‌جا که شخصیت داستان با یک مشکل مواجه می‌شود. به‌طور مثال دوعروسک در حال بازی هستند که ناگهان توپ به یکی از آن‌ها برخورد می‌کند، ادامه قصه بر عهده کودک است. کودکان گاهی پاسخ‌های زیرکانه‌ای می‌دهند، رفتار مطلوب را بیان می‌کنند در حالی که خودشان آن را انجام نمی‌دهند و گاهی هم رفتاری را که خود انجام می‌دهند برای ادامه قصه در نظری می‌گیرند. در گام بعدی چه جواب‌های مثبت و چه جواب‌های هم‌راه با خشونت پذیرفته می‌شوند. سپس در فرایند گفت‌وگو، واکنش‌های دیگر بررسی و جایگزین می‌شود. گفت‌وگو به گونه‌ای ادامه می‌یابد که کودک خودبه‌خود روش درست‌تر بسد. باید تلاش شود با درگیر کردن کودک در قصه، او خودبه‌درکی از مسئله برسد تا یک روش دیکته‌شده از بیرون.

